

Justice česky 4, 5

Řízení před ESD - pokračování

Specifika řízení před SPS

1. Rozhodování

a) Vzhledem k tomu, že žalobcem je zásadně jednotlivec, musí být povinně zastoupen advokátem.

b) Rozhodování samosoudcem: Byla-li věc přidělena tříčlennému senátu, může být rozhodnuta soudcem-zpravodajem jakožto samosoudcem v těchto případech:

- věc je jednoduchá bez komplikací,
- věc je menšího významu,
- věc nevykazuje žádné specifikum.

Dále:

- členské státy a instituce jakožto účastníci řízení s tím musí souhlasit.

Samosoudce může rozhodovat o žalobách podle čl.

- 230 (neplatnost aktu),
- 232 (nečinnost instituce),
- 235 (mimosmluvní odpovědnost ES),
- 238 (rozhodování na základě rozhodčí doložky).

(- dosud i 236 - zaměstnanecké spory, od nynějška je bude rozhodovat zvláštní soud)

Taktéž:

- odporovatelnost třetí strany,
- obnova řízení,
- řízení o výklad rozhodnutí.

c) Je-li věc přidělena tříčlennému senátu, mohou si instituce ES a členské státy vyžádat senát pětičlenný. Na rozdíl od ESD si zde tyto účastníci nemohou vyžádat rozhodování ve velkém senátu nebo v plénu.

2. Ústní jednání je nařizováno ve všech případech.

3. Přerušování řízení před SPS: Je-li v podobné věci zahájeno řízení před ESD, vyčká se jeho rozhodnutí. Nejde o litispendenci, není to rozhodování v téže věci.

4. Jazykový režim

Ve sporech týkajících se práv z duševního vlastnictví (ochranné známky ES, průmyslové vzory ES, patenty ES) se předběžná zpráva zpravodaje pořizuje vždy ve francouzštině s potřebnými následnými překlady do jiných jazyků.

5. Odvolání

Podání obsahující odvolání proti rozhodnutí SPS musí být adresováno tajemníkovi SPS nebo ESD. Odvolání musí být podáno do 2 měsíců od data notifikace napadeného rozhodnutí. Odvolat se může

- strana neúspěšná (i částečně),
- vedlejší účastník (pokud jde o jednotlivce, jen je-li rozhodnutím přímo dotčen),
- další instituce ES a další členské státy, které se neúčastnily řízení (další jednotlivci nikoli).

Odvolání se může týkat jen právních otázek (nikoli zjišťování skutkového stavu) a může být podáno z těchto důvodů:

- nepřislusnost SPS,
- procesní vady,
- porušení práva ES.

Jednotlivé žaloby (typy řízení) před ESD a SPS

Žaloba na neplatnost aktu instituce ES (čl. 230 Smlouvy ES)

Napadnutelné akty

Napadnout lze jakýkoli akt (rozhodnutí) instituce ES bez ohledu na jeho označení, je-li právně závazný a má účinky, které ovlivňují zájmy žalobce a mění jeho právní situaci. Není rozhodující, zda akt je normativní nebo individuální.

Nelze napadnout rozhodnutí zástupců členských států, které je přijato na půdě Rady EU

- nejde o akt této instituce. Ze stejného důvodu nelze rovněž napadnout jakýkoli akt, který je součástí primárního práva.

Na základě judikatury ESD lze sestavit tento přehled institucí a jiných orgánů ES(EU), které mohou být touto žalobou napadnuty:

- Evropský parlament + Rada,
- Rada,
- Komise,
- Evropská centrální banka,
- Evropská rada (jde-li o závazné akty s příslušnými právními účinky,
- Učetní dvůr,
- mezinárodní smlouva, jejíž stranou je ES,
- akt Evropského parlamentu, má-li účinky vůči třetím osobám,
- akt Evropské investiční banky,
- III. pilíř (čl. 35 odst. 6 Smlouvy EU): rámcové rozhodnutí a rozhodnutí, žalobu může podat členský stát a Komise do 2 měsíců od vyhlášení v UVEU.

Aktivní legitimace

1. členský stát, Evropský parlament, Rada, Komise (kdykoli - "privilegovaní" žalobci,
2. Učetní dvůr a Evropská centrální banka, mají-li na věci právní zájem,
3. jednotlivce (pouze za dále uvedených striktních podmínek - "neprivilegovaný" žalobce).

Jednotlivec může podat tuto žalobu jen pokud je destinatářem aktu (rozhodnutí

- individuální akt).

Není-li jednotlivce destínatářem aktu, může žalobu podat jen pokud se ho akt *přímou a individuálně (osobně)* dotýká. Zde mohou nastat dva případy - akt je normativní nebo akt je sice individuální, ale je určen jinému subjektu.

Nedestínatář aktu tak musí být aktem ovlivněn v první řadě **přímou**. To může nastat např. u rozhodnutí Komise adresovaném členskému státu, jímž se snižuje příspěvek ze strukturálních fondů pro tento stát. Následně je pak snížena nebo zrušena ta část příspěvku, kterou měl obdržet jednotlivce (podnik). Jiným příkladem je rozhodnutí Komise, jímž se uděluje souhlas se státní podporou určitému podniku, což vede ve svých důsledcích k znevýhodnění podniku jiného.

Nedestínatář aktu musí být aktem ovlivněn také **osobně (individuálně)**. Zde se vychází z určitých konkrétních vlastností postiženého podniku, které ho vyčleňují z obecného okruhu adresátů aktu. V drtivé většině případů tato podmínka splněna není a žaloba jednotlivce je tak odmítnuta. Benevolentnější posuzování SPS splnění této podmínky není sdíleno ESD, který v odvolacím řízení tyto žaloby zamítá.

Nejčastější případy, kdy jednotlivce s žalobou uspěje, se týkají individuálních aktů, jichž je nebo není destínatářem (rozhodnutí Komise):

- postih za porušení soutěžních pravidel,
- schválení kartelové dohody mezi konkurenty,
- uložení antidumpingového cla vývozci do ES,
- uložení vyrovnávacího cla vývozci do ES, který obdržel od svého státu podporu,
- souhlas se státní podporou.

Lhůty

Tuto žalobu lze podat do 2 měsíců od

- vyhlášení aktu v UVEU,
- notifikace individuálního rozhodnutí adresátovi (následné vyhlášení v UVEU nemá pro lhůtu význam), přičemž za notifikaci se považuje jakýkoli způsob, jímž se rozhodnutí dostane k adresátovi bez ohledu na to, zda jeho doručení odmítl),
- dne, kdy se subjekt (který nebyl adresátem) dozvěděl nejen o aktu jako takovém, ale o jeho přesném obsahu a odůvodnění.

Důvody neplatnosti aktu

A. Nedostatek pravomoci. Může jít o absolutní nedostatek pravomoci jako takové (tedy z hlediska pravomoci ES) (tabáková reklama) nebo o relativní nedostatek pravomoci (jiný orgán). Zde se také uplatní spory týkající se principu subsidiarity (zatím 3 rozsudky ESD, všechny ve prospěch ES).

B. Formální nedostatky. Není-li dodržen předepsaný postup pro přijetí aktu (např. chybí-li stanovisko Evropského parlamentu, má-li být vyžádáno), je to důvod pro jeho neplatnost. Formální vada zde totiž může ovlivnit obsah přijímaného aktu.

Další formální vady: nebyli přizváni a vyslechnuti účastníci, chybí odůvodnění aktu.

Naproti tomu chyba ve specifikaci právního základu aktu rady nevede, jde-li jen o záměnu. Vádí, pokud tento základ ve skutečnosti neexistuje (pak není dána pravomoc ES).

Důležitost preambule.

C. Porušení Smlouvy ES nebo pravidla k jejímu provedení. Tím se rozumí:

- Smlouva ES včetně protokolů, které jsou její součástí,

- akty o přístupu nových členů,
- obecné zásady právní formulované judikaturou ESD: právo na obranu v řízení, právní jistota, non bis in idem, nulla poena sine lege, proporcionalita, zákaz retroaktivity, legitimní očekávání, rovnost (zákaz diskriminace),
- rozsudky ESD o neplatnosti aktu.

Na nižším stupni stojí ještě mezinárodní smlouvy, jejichž smluvní stranou je ES, mají-li přímý účinek.

D. Zneužití pravomoci.

Účinky rozhodnutí o neplatnosti aktu

Je to absolutní neplatnost, tedy ex tunc. U nařízení (a na základě rozšiřujícího výkladu ESD i u směrnic) lze rozhodnutím určit přetrvávající právní následky neplatného aktu.

Neplatnost se může týkat i jen části aktu (jednotlivého ustanovení), jen je-li tato část plně oddělitelná od zbytku.

ESD nemůže dávat žádné pokyny jiným institucím, jak se vyvarovat chyb, které k neplatnosti vedly.

Žaloba napadající uložené sankce (čl. 229 Smlouvy ES)

Ustanovení článku 229 je speciální ve vztahu k čl. 230 a týká se zvláštního případu, kdy Komise ukládá sankce jednotlivcům na základě ustanovení nařízení, které ji k tomu zmocňují. Vzhledem k tomu, že tuto žalobu podávají jednotlivci (zpravidla podniky), je pro ni věcně příslušný Soud prvního stupně.

Soud má zde velmi široké pravomoci a může rozhodnout několika způsoby:

- zrušení napadeného rozhodnutí (podle kritérií čl. 230),
- změna napadeného rozhodnutí (např. snížení pokuty,
- rozhodnutí nemusí vycházet jen z objektivních znaků neplatnosti aktu, ale i z posouzení práv a zájmů účastníků.

Pro podání této žaloby není ve Smlouvě ES ani v nařízeních stanovena žádná lhůta. Analogicky však na tento případ lze vztáhnout pravidlo o dvouměsíční lhůtě, vyjádřené v čl. 230 Smlouvy ES (názor doktríny).

Nepřímá žaloba na neaplikovatelnost nařízení (čl. 241 Smlouvy ES)

Ustanovení prospěšné především pro jednotlivce, který nemá přístup k SPS a ESD podle čl. 230 a který není schopen dodržet tam stanovenou 2-měsíční lhůtu.

Touto žalobou lze napadnout nařízení, resp. jakýkoli jiný akt, který má analogické účinky. Musí jít o nařízení, na jehož základě SPS (ESD) rozhoduje v původním řízení.

Zalobu lze uplatnit jen v rámci tohoto řízení (proto "nepřímá").

Tato žaloba je nepřijatelná tam, kde nebyla ve lhůtě využita možnost, kterou dává čl. 230 (žaloba na

neplatnost). Pokud členský stát nebo jednotlivec byl aktivně legitimován podle čl. 230 a mohl v tam stanovené lhůtě podat žalobu na neplatnost, nemůže využít cesty této žaloby na neaplikovatelnost podle čl. 241.

Tuto žalobu lze podat v rámci řízení před SPS nebo ESD. Pokud jde o řízení před národním soudem, je třeba v analogickém případě postupovat podle čl. 234 a vznést v rámci prejudiciálního řízení dotaz o platnosti aktu.

Jednotlivec nemusí prokazovat při podání této žaloby právní zájem, stačí, prokázal-li právní zájem na rozhodnutí, které má být na základě aplikace napadeného aktu vydáno.

Lhůta pro podání této žaloby: není stanovena (není omezena).

Důvody pro které lze žádat neaplikovatelnost aktu: stejné jako v čl. 230.

Uspěšná žaloba vede k neaplikovatelnosti nařízení v konkrétním případě, nikoli k jeho neplatnosti.

Žaloba na nečinnost instituce ES (čl. 232 Smlouvy ES)

Týká se nečinnosti Evropského parlamentu, Rady, Komise a Evropské centrální banky.

Aktivní legitimace:

- členské státy,
- instituce ES (včetně Účetního dvora),
- jednotlivec,
- Evropská centrální banka.

Nečinnost se týká nevydaných aktů jakékoli povahy (členské státy a instituce ES), nevydaných aktů jen závazné povahy (jednotlivec).

Nelze napadnout rozhodnutí Komise o tom, že nepodá žalobu proti členskému státu k ESD podle čl. 226.

Je nutné, aby instituce, proti níž žaloba směřuje, byla předtím vyzvána k akci. Od tohoto vyzvání běží lhůta 2 měsíce, kdy nelze žalobu podat (vyčkává se). Žalobu je pak nutno podat ve lhůtě dalších 2 měsíců, pokud mezitím instituce nejednala. Za jednání se nepovažuje sdělení typu "pracuje se na tom" nebo jednání v jiném směru, než je požadován.

Rozhodnutí: Jen konstatování, že instituce nesplnila svou povinnost, tedy porušila právo. Možné implikace pro ev. náhradu škody.

Žaloba na neplnění povinnosti (čl. 226 - 228 Smlouvy ES)

Případy, kdy žalobcem je Komise (čl. 226)

Článek 226 je ustanovením, které má zaručit efektivitu práva ES v chování členských států tím, že stanoví postih členského státu v případě jeho porušení. Smyslem je nejen donutit členský stát k respektování komunitárního práva, ale i specifikace přesného obsahu povinností členských států a vyjasnění právního stavu (viz dále).

Pro podání této žaloby není stanovena žádná lhůta. Z toho nevyplývá, že žalobu může Komise podat kdykoli (tj. např. po několika letech od zjištění porušení), nýbrž ve lhůtě přiměřené tak, aby neutrpělo právo napadeného státu se bránit.

Porušená povinnost může být stanovena jak právem primárním, tak sekundárním. Patří sem i případy porušení ze strany členského státu mezinárodní smlouvy uzavřené Společenstvím.

Porušení práva může spočívat

- ve zdržení se jednání (např. neprovedení směrnice) nebo
- v aktivní činnosti (přijetí nebo aplikace národního legislativního aktu, který je v rozporu s komunitárním právem).

Vyňato je z působnosti tohoto ustanovení jednání státu, který má rozpočtový deficit vyšší než povolený (čl. 104 odst. 10 Smlouvy ES). Zde tedy tato žaloba podána být nemůže, neboť čl. 104 stanoví vlastní proceduru (sankce uplatňované Radou).

V praxi je nejčasnějším porušováním povinnosti členského státu neimplementace směrnic (cca tři čtvrtiny žalob). Může jít o implementaci

- opožděnou,
- vadnou (např. neúplnou) nebo
- vůbec neprovedenou.

Tato žaloba slouží také, v případě potřeby, k interpretaci ustanovení sporné směrnice a tím i ke stanovení přesného obsahu porušené povinnosti.

Členským státem se rozumí kterýkoli jeho orgán. Není tak rozhodující, zda komunitární právo poruší parlament, vláda nebo soudy, či decentralizovaný orgán veřejné správy. Za chování státu je dokonce považováno i chování nestátní instituce státem kontrolované (Irská rada pro zboží).

Pokud jde o soudy, které jsou ze své povahy orgány nezávislé, je situace složitější. Není porušením komunitárního práva členským státem ve smyslu čl. 226 jednotlivý rozsudek národního soudu, který např. chybně aplikoval komunitární předpis, nejde-li o ustálenou judikaturu, případně i posvěcenou rozhodnutím nejvyšší soudní instance. Pokud však tomu tak je, o porušení práva se jedná. Znamená to, že v každém případě rozhodnutí nejvyšších soudních instancí členského státu, které nerespektuje komunitární právo (např. i v důsledku chybného výkladu), je porušením komunitárního práva ze strany členského státu.

Není rozhodující, co je důvodem porušení práva. Neuznává se argument vyšší moci (např. nefungování státní správy z důvodu stávkové nebo nedostatku kvalifikovaných zaměstnanců), ani argument, že jinému členskému státu podobné porušení prošlo. Teoreticky zde neexistuje ani zásada "de minimis", i když v praxi se k ní přihlíží.

Řízení před Komisí (fáze správního řízení)

Iniciativa zde náleží Komisi, která sama rozhoduje o tom, zda a kdy zahájí řízení. Komise taktéž není povinna podat žalobu k ESD, i když jsou všechny podmínky pro její podání splněny. Vyplývá to z textu čl. 226, který obsahuje slovo "může". To ukazuje na nejširší prostor pro uvážení Komise, která nemá povinnost žalobu podat. Nepodání této žaloby nelze proto postihnout žalobou podanou jednotlivcem na nečinnost podle čl. 232.

Je-li zahájeno řízení před Komisí, jsou členské státy povinny s ní spolupracovat, což vyplývá z čl. 10 Smlouvy ES (loyalita). Porušení této povinnosti samotné je rovněž podřazeno pod tento systém.

Komise zahajuje řízení podle čl. 226 výhradně ex officio. O porušení (či domnělém porušení)

komunitárního práva ze strany členského státu se dozvídá z těchto zdrojů:

- a) stížnosti Komisi ze strany jednotlivců, které jsou hlavním zdrojem informací (tento zdroj se označuje písmenem P),
- b) vlastní zdroje (označovány písmenem B), kam patří
 - sledování implementace směrnic na základě povinných notifikací členských států, - sledování tisku publikovaného v členských státech,
 - sledování národních soudních řízení a judikatury,
 - vyhodnocování řízení o předběžných otázkách.

Předběžné (neoficiální) řízení

V rámci zjišťování skutkového stavu odborné útvary Komise korespondují s orgány členského státu za účelem vyjasnění problému. Tato fáze, která je neoficiální a neveřejná, trvá zpravidla jeden rok a jejím účelem je eliminovat nejasnosti, což může vést ke konstatování, že k porušení práva nedošlo nebo že náprava bude zcela jistě sjednána v dohledné době. Nejde zde ještě o správní řízení ve vlastním slova smyslu, nýbrž o jeho přípravu. V případě zcela zjevného a vážného porušení je však možno tuto předběžnou fázi vynechat.

Vlastní správní řízení před Komisí:

Řízení je zahájeno zasláním oficiálního výstražného dopisu členskému státu. Komise v něm identifikuje domnělé porušení a stanoví členskému státu lhůtu pro odpověď (zpravidla 2 měsíce). Zároveň se provádí zápis do rejstříku konstatovaných porušení komunitárního práva, který vede Komise. O zaslání výstražného dopisu rozhoduje celá Komise a zároveň k tomu zmocňuje příslušného komisaře. Dopis a odpověď na něj, pokud dojde ve stanovené lhůtě, jsou podstatnou náležitostí řízení, bez níž nelze toto řízení uzavřít.

Výstražný dopis je zakončen tímto textem: *"Podle čl. 226 Smlouvy ES Komise žádá vládu ČR, aby ji laskavě sdělila své připomínky v této věci, a to ve lhůtě 2 měsíců od doručení tohoto dopisu. Komise si vyhrazuje právo po posouzení těchto připomínek vydat odůvodněné stanovisko podle čl. 226 Smlouvy ES. Vyhrazuje si rovněž právo vydat toto stanovisko v případě, kdy uvedené připomínky ve stanovené lhůtě neobdrží."*

Připomínky členského státu mohou spočívat v následujícím:

- odůvodnění svého stanoviska, včetně popření, že právo je porušováno,
- pokus přesvědčit Komisi o oprávněnosti svého chování (např. odkazem na nutnost ochrany životního prostředí),
- sdělení, že náprava bude neprodleně sjednána (např. že návrh odpovídajícího zákona je již projednáván parlamentem),
- sdělení, že dělá vše proto, aby náprava byla sjednána co nejdříve.

Odůvodněné stanovisko

Nespokojí-li se Komise s připomínkami členského státu, vydává odůvodněné stanovisko. To definuje zcela přesně předmět sporu.

Podstatné náležitosti odůvodněného stanoviska:

- dostatečné odůvodnění, tj. skutkové a právní argumenty ukazující na porušení práva,
- uvedení opatření, která Komise považuje za nutné pro ukončení protiprávního stavu,
- lhůta pro sjednání nápravy (zpravidla 2 měsíce).

Odůvodněné stanovisko není rozhodnutím, a proto není právně závazné. Jeho faktická závaznost je však nade vší pochybnost, neboť při jeho nerespektování může následovat žaloba k ESD.

Eventuální vady odůvodněného stanoviska nelze napadnout (není to rozhodnutí), ale námitky v tomto směru lze uplatnit v řízení před ESD, je-li podána žaloba. Ta se musí týkat jen toho, co je obsahem stanoviska a nesmí jít nad jeho rámeček.

Odůvodněné stanovisko je zakončeno tímto textem: "*... Proto Komise poté, co požádala dopisem ... vládu ČR o připomínky, vydává toto odůvodněné stanovisko podle čl. 226 odst. 1 Smlouvy ES uvádějící, že ČR nesplnila své povinnosti uložené ... Podle čl. 226 odst. 2 uvedené smlouvy Komise vyzývá ČR, aby přijala opatření požadovaná tímto stanoviskem, a to do dvou měsíců od jeho notifikace.*"

Téměř 70% porušení práva ze strany členských států se vyřídí v rámci správního řízení před Komisí.

Fáze sporného řízení (před ESD)

Tato fáze nemůže nastat, pokud se členský stát včas podrobí odůvodněnému stanovisku. Jinak Komise může podat žalobu k ESD.

Komise má právo uvážení

- zda žalobu podá,
- kdy žalobu podá.

Žaloba může být podána i poté, co členský stát povinnost splnil, stalo-li se tak po uplynutí lhůty určené odůvodněným stanoviskem. Komise může mít totiž zájem na tom, aby se ESD vyslovil k protiprávnosti příslušného chování či stavu (tj. zda skutečně došlo k porušení povinnosti).

Uplatňuje-li členský stát opatření zcela zjevně a vážně porušující právo ES, může ESD nařídit **předběžné opatření** a zakázat jím členskému státu další uplatňování protiprávních opatření.

Zkoumání argumentů Komise Soudním dvorem je čím dál přísnější. Nestačí na příklad poukázat na to, že vnitrostátní úprava je nesprávnou implementací směrnice, je třeba posoudit tuto otázku v kontextu celého vnitrostátního právního řádu příslušného členského státu.

Případy, kdy žalobcem je jiný členský stát (čl. 227)

Pokud se členský stát rozhodne žalovat jiný členský stát, musí nejprve předat věc Komisi, aby proběhlo správní řízení stejné jako v případě čl. 226. Podat žalobu lze až poté, co Komise vydala odůvodněné stanovisko, ledaže by Komise nevydala toto stanovisko do 3 měsíců ode dne, kdy se na ni členský stát obrátil.

K žalobě mezi členskými státy podle čl. 227 došlo zatím jen ve 4 případech:

- 1) Irsko v. Francie, 58/77 (zákaz dovozu masa do Francie) - žaloba vzata zpět.
- 2) Francie v. Velká Británie, 141/78 (rybolov v severovýchodním Atlantiku).
- 3) Španělsko v. Velká Británie, 349/92 (dovoz britské sherry do Španělska) - vyřízeno uzavřením dohody mezi stranami.
- 4) Belgie v. Španělsko, 338/95 (vinařství) - žaloba zamítnuta.

Členské státy dávají z diplomatických důvodů přednost alibismu, tedy tomu, aby žalobu podávala na jejich podnět Komise, proto je žalob podle čl. 227 tak málo.

Žaloby podávané jiným postupem než podle čl. 226 a 227

V některých případech nepředchází podání žaloby k ESD povinné správní řízení před Komisí:

- čl. 88 odst. 2 - nedovolená státní podpora,
- čl. 298 odst. 2 - posouzení, zda důvody ochrany národní bezpečnosti jsou dostatečné k derogaci některých ustanovení Smlouvy ES,
- čl. 95 odst. 4 - posouzení, zda výjimka pro přijetí, resp. respektování harmonizační směrnice je opodstatněná,
- čl. 237 - opatření států uložená statutem Evropské investiční banky, příp. Evropské centrální banky.

Výkon rozhodnutí ESD (čl. 228 Smlouvy ES)

Rozhodnutí ESD podle čl. 226 a 227 je deklaratorní, tedy konstatuje, zda došlo či nedošlo k porušení práva. Má obligatorní povahu, tedy zakládá povinnost členského státu, aby bylo respektováno.

Důsledky pro vnitrostátní orgány: Ty musí vycházet z toho, že předmětné opatření státu je protiprávní a tomu přizpůsobit své rozhodování. Mohou tak odmítnout aplikaci patření (národních předpisů), které jsou v rozporu s právem ES. Na rozhodnutí ESD se mohou odvolávat i jednotlivci v řízení před národními orgány. Výklad podaný ESD v rozsudku je závazný pro členské státy stejně jako je tomu v prejudiciálním řízení podle čl. 234.

I když má rozsudek ESD jen deklaratorní povahu, má obrovský význam pro hodnocení právní situace a přispívá tak velmi účinně k právní ochraně jednotlivců.

Pokud se členský stát nepodrobí rozsudku ESD, následuje tento postup:

- Komise vyhodnotí chování příslušného státu. Dojde-li k závěru, že nepřijal opatření k respektování rozsudku, vydá odůvodněné stanovisko, v němž uvede, v čem konkrétně se členský stát nepodrobil (tj. co nadále porušuje). Stanoví rovněž lhůtu ke sjednání nápravy.
- Nerespektuje-li členský stát toto stanovisko, **může** Komise podat novou žalobu k ESD s návrhem pokuty.
- Pokud ESD uzná, že členský stát se nepodrobil jeho dřívějšímu rozsudku, **může** mu uložit pokutu, a to novým rozsudkem.

Sankci ve formě pokuty navrhuje Komise. Formy pokuty jsou dvě:

- jednorázová pokuta,
 - periodická pokuta ukládaná ve stanovených intervalech do doby, než se stát rozsudku podrobí.
- První případ není příliš vhodný, neboť jednorázová pokuta nemá stimulační účinek k rychlému odstranění protiprávního stavu.

Komise vypočítává a navrhuje výši pokuty podle kritérií, která si sama interně stanovila stanoviskem z 5.6.1996 č. 242. Jsou to: závažnost porušení, doba jeho trvání a odstrašující účinek (s ohledem na finanční možnosti postiženého státu). Periodická pokuta se počítá ze základu 500 EUR vynásobeného příslušným koeficientem. Např. pro Francii činí rozmezí denní pokuty takto vypočítané 10.550 - 633.000 EUR.

Případy, kdy již byla pokuta aplikována:

1. Komise v. Řecko (Chania II - skládka odpadků na Krétě - C-387/97) - Komise navrhla 24.000

EUR/denně, ESD snížil na 20.000. Pokuta se vybírá ode dne vyhlášení rozsudku do jeho splnění, v tomto případě od června 2000 do března 2001. Celková výše činila 5,400.000 EUR (!).

2. Komise v. Španělsko (čistota mořské vody v rekreačních střediscích - C-278/01) - ESD uložil pokutu ve výši 624.150 EUR ročně (tedy vzhledem k povaze věci s jiným intervalem).

Ústavní smlouva tento systém s mírnými upřesněními přebírá.

Možnosti jednotlivce, který je postižen porušením povinnosti členského státu podle komunitárního práva

1. Nejúčinnějším prostředkem je podání stížnosti Komisi. Ta stížnost přijme a má povinnost informovat stěžovatele, jak ji vyřídila. Pro Komisi má stížnost význam v tom, že se dozví o porušování komunitárního práva v členském státu (je-li stížnost oprávněná).

2. Řízení o předběžné otázce (čl. 234). Jednotlivec se může domáhat svého práva u národního soudu a věc se může dostat k ESD cestou prejudiciálního řízení.

3. Uplatnění nároku na náhradu škody (pokud k ní došlo) u národního soudu (odpovědnost typu Francovich).